

УДК: 342.146:330:364.22.

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2024-48-2-274-287>

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ФУНКЦІЇ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Чиркін А.С.

SOCIAL STATE: CONCEPT, FEATURES AND FUNCTIONS IN THE CONTEXT OF DECENTRALIZATION OF POWER

Chyrkin A.S.

Стаття присвячена всебічному дослідженню концепції соціальної держави, її ознак і функцій у контексті децентралізації влади. Розглядаються основні принципи соціальної держави, які включають забезпечення соціальної справедливості, рівності можливостей та соціального захисту громадян. Здійснено аналіз законодавства України щодо легітимації визначення змісту категорій «концепція соціальної держави», «соціальна держава», «соціальна політика», «принципи соціальної держави» та зроблено висновок щодо необхідності включення до нормативно-правових актів змістовних визначень цих категорій. Проаналізовано як концепція соціальної держави реалізується через соціальну політику держави, включаючи правове регулювання надання та гарантування соціальних послуг. Особлива увага приділяється дослідженню функцій соціальної держави, та наведена їх класифікація. Досліджується вплив децентралізації на ефективність соціальної політики та управління, зокрема, як передача частини повноважень органам місцевого самоврядування впливає на реалізацію соціальної політики і покращення якості надання соціальних послуг. Особливий акцент зроблено на соціальних функціях місцевого самоврядування, аналізується роль місцевого самоврядування у реалізації соціальної політики, задоволенні потреб громад та наданні необхідних послуг.

Ключові слова: *соціальна держава, соціальна політика, функції соціальної держави, децентралізація, міське самоврядування.*

Постановка проблеми. Преамбула Конституції України закріплює прагнення Українського народу розвивати і зміцнювати соціальну державу [1]. Стаття 1 Конституції України презюмує, що держава вже є соціальною, а стаття 3 Основного закону проголошує людину найвищою соціальною цінністю в державі. Стаття 46 Конституції України закріплює право громадян на соціальний захист і окреслює зміст цього права та його гарантії. Держава забезпечує

соціальну спрямованість економіки та соціальний захист громадян України, які мають конституційне право на задоволення соціальних інтересів та захист своїх соціально-економічних прав та інтересів. Положення Конституції України, які стосуються права на соціальний захист, спрямовані на окреслення загальних повноважень органів державної та місцевої влади щодо встановлення та гарантування зазначених прав. Зокрема, держава покладає

на єдиний законодавчий орган – Верховну Раду України, обов'язок щодо затвердження загальнодержавних програм соціального розвитку та прийняття законів щодо встановлення основ соціального захисту, форм і видів пенсійного забезпечення в Україні. Конституція зобов'язує Кабінет Міністрів України забезпечувати проведення політики у сфері соціального захисту, розробки і здійснення загальнодержавних програм соціального розвитку України. Місцеві державні адміністрації на відповідній території конституційно зобов'язані забезпечувати виконання державних і регіональних програм соціально-економічного розвитку. Соціально-економічний розвиток регіонів є складовою основи визначеного Конституцією територіального устрою України, який «...ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади» [1].

Підкреслимо, що Конституція України, проголошуючи державу соціальною, не містить роз'яснення того, що є змістом категорії «соціальна держава». Гадаємо, що з'ясування змісту цієї категорії має суттєве значення для визначення сутності соціальних прав людини, їх захисту та гарантування.

Стан дослідження. Теоретичною основою даного дослідження є праці Бабкіна В., Венцель В., Головащенко О., Котової Л., Крусян А., Кушніренко О., Панкевич О., Сіленко А., Скрипнюк О., Татаренко Г., Чанишевої Г., Яковюк І. та ін., присвячені дослідженню понять «соціальна держава», «соціальна політика», впливу реформи децентралізації в Україні на реалізацію соціальної функції держави та місцевого самоврядування.

Мета статті полягає у дослідженні становлення поняття «соціальна держава» та визначенні сутності соціальної держави, її

основних принципів, цілей та значення у сучасному суспільстві; аналізі впливу реформи децентралізації на ефективність і якість надання соціальних послуг; визначенні ролі місцевого самоврядування у реалізації соціальної політики, наданні соціальних послуг і забезпеченні життєвих потреб громади та визначенні проблем правового регулювання встановлення повноважень та функцій органів місцевого самоврядування при реалізації соціальної політики держави.

Виклад матеріалу. Як зазначає Бабкін В.Д., Україні наразі бракує концепції соціальної держави, яка здатна вплинути на усвідомлення значення гуманізації суспільства, забезпечення людського виміру політики і права [2, С. 3]. Прийняття концепції дало б змогу визначити зміст поняття «соціальна держава» і її складових та закріпити цю категорію у правовому полі.

У 2008 році на розгляд Верховної Ради України було подано Проект Закону України від 02.04.2008 № 2312 про «Концепцію соціальної держави України». За проектом соціальна держава визначалася як «високорозвинена, правова, демократична держава, яка визначає людину найвищою соціальною цінністю, забезпечує її права та свободи, гідні умови існування, безпеку і добробут, вільний розвиток та волевиявлення, самореалізацію творчого (трудового) потенціалу шляхом політичної та ідеологічної багатоманітності, соціальної спрямованості економіки, проведення активної соціальної політики на принципах громадянського суспільства, соціальної справедливості, рівності, солідарності та відповідальності» [3]. Після розгляду законопроекту його було повернуто на доопрацювання з висновком, що «законопроектом пропонується закріпити у формі закону Концепцію соціальної держави України, яка визначатиме основні положення і принципи соціальної держави, її критерії та функції, суб'єктів і стратегічні пріоритети, а

також механізм реалізації концепції, проте зазначені положення є нормами прямої дії (ч. 3 статті 8 Основного Закону) і не потребують включення до інших нормативно-правових актів спеціальних приписів, які б додатково вимагали забезпечення їх виконання» [4].

У той же час, у науково-практичному коментарі до Конституції України, визначено, що «поняття «соціальна держава» є загальною правовою категорією, яка потребує подальшого визначення його змісту. Для розуміння цього поняття необхідно звертатися до норм діючого законодавства, судової практики та аналізу існуючих у суспільстві традицій. Разом з тим через конституційну невизначеність змісту соціальної держави посилення на цей принцип як на норму, що має пряму дію, у судовій практиці використовується надзвичайно рідко» [5, с. 11].

Теорія соціальної держави формувалася «... поступово і наша історична епоха сприяла її розвиткові, збагачуючи і поповнюючи її новим змістом» [6, с. 53]. Ретроспективний аналіз поняття «соціальна держава» свідчить про те, що вперше поняття «соціальна держава» було запропоновано Л. Фон Штейном у 1850 році при визначенні концепції ідеальної держави, якою Л. Фон Штейн вважав «соціальну конституційну монархію» прусського зразка. Праці Л. Фон Штейна «Історія соціального руху у Франції з 1789 р. до наших днів», «Вчення про управління», «Сьогодення і майбутнє науки про державу і право Німеччини» містять роздуми науковця щодо розробки теорії соціальної держави, співвідношення та взаємодії держави і громадянського суспільства, пропозиції щодо проекту реформ держави і права. Найбільш докладно теорія соціальної держави викладена у праці Л. фон Штейна «Історія соціального руху Франції з 1789 р.». Науковець вважав, що соціальна монархія зобов'язана проводити соціальні

реформи, а головними функціями держави є досягнення рівності усіх верств населення та економічний добробут кожного члена суспільства. На думку Л. Фон Штейна соціальна держава базується на економічному добробуті перш за все робітничого класу, який є найбільш чисельним і добробут якого багато у чому зумовлює добробут держави загалом. Основу економічного розвитку та добробуту складають відносини власності, а метою соціальної держави є не зміна класової структури суспільства, а пошук соціального компромісу між антагоністичними інтересами різних верств населення [7]. Недосягнення консенсусу тягне за собою небезпеку початку громадянської війни та влади фізичних осіб, яка вбиває державу як цілісність. Л. фон Штейн зазначав, що держава здатна розв'язати соціальні проблеми трудящих шляхом створення такого державного устрою і таких настанов, які дали б змогу населенню, разом з правом на працю, мати право на базові засоби для життя на основі соціально-трудового законодавства, та самому розв'язувати свої соціальні проблеми ставленням до суспільно необхідної праці. Цей шлях перетворює державу на соціальну і дає змогу забезпечити кожній людині умови свого соціального благополуччя» [7]. Соціальна держава повинна надавати допомогу економічно-нужденним громадянам, бо це підсилює політичну єдність держави та народу. Л. фон Штейн вважав, що держава зобов'язана стати гарантом соціальної справедливості та стабільності, що наділить державу можливістю реалізувати загально соціальні засади сутності держави, проявом якої «є ті соціальні обов'язки держави перед громадянами, що, як правило, закріплюються на конституційному рівні у вигляді системи прав людини і громадянина. Саме обов'язок держави піклуватися про своїх громадян .... становить головну принципову відмінність

соціальної держави від будь-якої іншої» [8]. Л. фон Штейн підкреслював, що держава так само зацікавлена трансформуватися в соціальну, як вона зацікавлена у своєму збереженні та розвитку, а розвиток окремих особистостей, які становлять державу, стає ступенем розвитку самої держави: «...чим нікчемнішими є її громадяни, тим вона сама є нікчемнішою; чим менш вони розвинуті, тим менш розвинутою є і сама держава».

Теорія про соціальну державу, розроблена Л. фон Штейном, тісно пов'язана з теорією місцевого самоврядування, яку Л. фон Штейн розвинув разом з іншим пруським юристом Рудольфом Гнейстом. Відповідно до цієї теорії місцеве самоврядування здійснюється не державними чиновниками (як центральне управління), а за допомогою місцевих спільнот, місцевих жителів, які зацікавлені у результатах місцевого управління.

Самостійність органів місцевого самоврядування виявляється в тому, що вони є не безпосередніми органами держави, а органами місцевих спільнот, на які держава покладає здійснення певних завдань державного управління у тому числі у соціальній сфері.

Сучасні спроби надати визначення категорії «соціальна держава», навести її ознаки, типи, функції та принципи є чисельними та дискусійними для вітчизняного наукового простору. Наведемо деякі з визначень, що пропонуються відомими українськими науковцями. А.О. Сіленко визначає, що «...сучасну концепцію соціальної держави можна сформулювати таким чином: відкритість, демократизм і лібералізм влади; громадський мир і соціальна згода; адресний соціальний захист населення» [9, С. 81]. Науковиця визначає соціальну державу як таку, що «...гарантує всім людям реалізацію їхніх прав і свобод, рівні умови вільного розвитку і розвиток

окремої особистості, соціальний захист нужденним, досягнення соціальної і політичної стабільності мирними засобами й в інтересах усіх членів суспільства» [10, С. 15].

На думку В. Бабкіна соціальна держава це «...тип організації державного та суспільного життя, заснованого на пріоритеті соціальних цінностей, насамперед права людини на гідне життя» [11, С. 127]. О. Скрипнюк стверджує, що соціальна держава «...це насамперед структурний результат діалектичної взаємодії правової держави, ринкової економіки та демократичної влади, в якій останні набувають нових змістовних ознак» [12, С. 42]. І. Яковюк визначає соціальну державу як таку, що «...визнає людину найвищою соціальною цінністю, надає соціальну допомогу індивідам, які перебувають у важкій життєвій ситуації, з метою забезпечення кожному гідного рівня життя, перерозподіляє економічні блага відповідно до принципу соціальної справедливості і своє призначення вбачає у забезпеченні громадянського миру і злагоди в суспільстві» [13, С. 10-11]. Автор монографії «Соціальна держава: проблеми загальної теорії О. Панкевич надає змістовне визначення поняття «соціальна держава», говорячи, що – «...це держава, яка, маючи за економічну основу соціально орієнтоване ринкове господарство, створює всі можливі умови для реалізації економічних, соціальних і культурних прав людини, для самостійного забезпечення ініціативною та соціально відповідальною особою необхідного рівня матеріального добробуту собі та членам своєї сім'ї; гарантує кожному прожитковий мінімум для гідного людини існування й сприяє зміцненню соціальної злагоди в суспільстві» [14, С. 48-49].

Визначення соціальної держави через реалізацію політики соціальної спрямованості наведені у працях А. Крусян, Р. Луцького, В.

Олінчук [15; 16, С. 113] та ін. Зокрема А. Крусян визначає що соціальна держава – це держава, політика якої має пріоритетну соціальну спрямованість, що виражається у відповідному обслуговуванні державою громадянського суспільства, створенні необхідних та достатніх умов для реалізації економічних, соціальних та культурних прав людини, гарантуванні її соціального захисту та соціальної безпеки, виходячи з соціально-економічних можливостей держави, на основі принципів справедливості, пропорційності та гармонічного поєднання (балансу) інтересів суспільства і людини [15, С. 35].

Дослідження змісту соціальної держави відбувається через виокремлення її ознак. На думку О. Головащенко ознаками соціальної держави є наступні: забезпечення та захист соціально-економічних прав і свобод людини і громадянина; взаємна відповідальність держави та людини; забезпечення соціальної злагоди і стабільності у суспільстві; проведення соціально спрямованої політики тощо. [17, С.28].

Тришновський Є., здійснивши систематизацію критеріїв та основних ознак соціальної держави, головними її ознаками називає: визнання народу джерелом влади, носієм суверенітету; наявність стандартів громадянського суспільства; соціальна захищеність; соціально орієнтована політика; розвиток економічної бази; обов'язковий елемент соціальної держави – парламентаризм [18, С.78].

Яковюк І. пропонує власну класифікацію ознак соціальної держави яка, на наш погляд, є найбільш змістовною на цей час. Так, ознаками соціальної держави науковець вважає: «1) соціальна держава є закономірним продуктом еволюції громадянського суспільства в напрямку до громадянського суспільства соціальної демократії; 2) вона завжди є якісною характеристикою правової держави; 3) проголошення держави

соціальною виступає важливою конституційною гарантією забезпечення і захисту соціальних прав людини; 4) оскільки як мета діяльності, так і сама діяльність (соціальна політика) цієї держави визначаються правовими рішеннями, то її функціонування передбачає наявність розвинутого соціального законодавства; 5) соціальна держава слугує забезпеченню громадянського миру і злагоди у суспільстві; 6) утвердження соціальної державності сприяє трансформації ринкової економіки у соціальну ринкову, служінню власності інтересам як власника, так і суспільства» [19, 39-40].

В Рішенні Конституційного Суду України від 25 січня 2012 р. констатується, що «однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення загальносуспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України» [20].

Різноманітними є і класифікації функцій соціальної держави, через які визначається її зміст та призначення.

Традиційно науковці виділяють наступні функції соціальної держави: регулюючу, захисну, стабілізуючу, контрольно-охоронну функції; функції боротьби із соціальною нерівністю; розподілу і перерозподілу ресурсів; надання соціальних послуг населенню. Серед новітніх функцій соціальної держави – забезпечувальна (вирішує завдання пов'язані з реалізацією конституційних прав громадян на освіту, медичне та пенсійне забезпечення, правову допомогу, соціальне страхування тощо); обмежувальна (через державне регламентування та регулювання соціальних програм, перерозподіл

фінансових та матеріальних ресурсів, політику зайнятості); гарантуюча функції (законодавче закріплення системи прав та свобод людини та громадянина; роботу відповідних державних служб; встановлення відповідальності тощо).

Як визначає Венцель В.: «Виконання державою соціальної функції передбачає забезпечення громадян по всій території країни певним уніфікованим рівнем аналогічних послуг (освіта, охорона здоров'я, культура тощо). За умов суттєвих регіональних диспропорцій держава повинна застосовувати механізми горизонтального та вертикального вирівнювання фінансової спроможності територій. Це є одним із елементів забезпечення виконання соціальної функції на регіональному рівні. держава повинна здійснювати додаткові заходи фінансового вирівнювання, щоб забезпечити виконання гарантій громадянам у контексті виконання соціальної функції» [21, с. 26; 27].

Зміст функцій відображає спрямованість соціальної політики, котру можна визначити як спосіб задоволення соціальних потреб суспільства або як частину внутрішньої політики держави, що реалізується через діяльність держави та інститутів громадянського суспільства з регулювання соціальних відносин з метою вдосконалення умов життя населення, захисту соціально незахищених груп та політико-економічної стабілізації.

Професор Чанишева Г. пропонує розглядати соціальну політику «...систему заходів, спрямованих на здійснення соціальної функції держави, забезпечення соціальних, культурних прав та інтересів людини, добробуту, соціального розвитку та підвищення рівня життя населення» [22, С.85].

Шевчук П. характеризує соціальну політику як «багатовимірну систему програм, служб і заходів (управлінських, регулятивних

і саморегулятивних), спрямованих у соціальну сферу» [23, с. 13]

Об'єктами соціальної політики виступають окремі особи, соціальні групи, які потребують соціальної підтримки та захисту

Як бачимо, категорія соціальної політики визначається науковцями в аспекті змістовної складової соціальної держави, її функції та ознаки. Дійсно виважена соціальна політика держави є інструментом забезпечення економічної та політичної стабільності, досягнення соціальної справедливості та громадянського миру, бо «лише при досягненні балансу у взаємодії різних соціальних і політичних сил суспільства держава стверджує себе як соціальна [24].

Сфери здійснення соціальної політики визначені в Конвенції Міжнародної організації праці (далі - МОП) «Про основні цілі та норми соціальної політики» № 117 про основні норми та цілі соціальної політики 1962 року, у преамбулі якої визначено, що слід вживати всіх можливих заходів на міжнародному, регіональному або національному рівні для сприяння прогресу в таких сферах, як охорона здоров'я, житлове будівництво, забезпечення продовольством, освіта, піклування про добробут дітей, становище жінок, умови праці, винагорода найманих працівників і незалежних виробників, захист прав працівників-мігрантів, соціальне забезпечення, громадські служби й виробництво загалом [25]. Перелік соціальних прав та гарантій міститься у Європейській соціальній хартії (переглянуті) від 3 травня 1996 року [26]. Хартія ратифікована Україною Законом від 14 вересня 2006 року № 137-V та є підставою для вдосконалення національного законодавства та його адаптації до вимог європейського законодавства. Вітчизняним актом, який регулює принципи і норми соціальної політики є «Генеральна угода про регулювання основних принципів і норм

реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019-2021 роки» (діє і на теперішній час) [27].

На підставі Генеральної угоди Кабінет Міністрів України затверджує Розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо реалізації положень Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні» на відповідні роки дії Угоди, а центральні органи та місцеві органи влади можуть укладати галузеві (міжгалузеві) та територіальні угоди про *регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин у відповідних областях*. Ведення Реєстру галузевих (міжгалузевих), територіальних угод змін та доповнень до них покладено на Міністерство соціальної політики України. На муніципальному та локальному рівнях соціальна політика набуває ознаку адресності.

Проте, з точки зору юридичної техніки, у назві Генеральної угоди – «соціально-економічна» – об'єднано дві політики – соціальна та економічна, вважаємо, що доречно було б відокремити одну політику від іншої, що ми і можемо бачити, аналізуючи зміст Угоди. Словосполучення «соціально-економічна політика» зустрічається лише у назві Угоди, заходи та принципи виокремлюються за сферами – соціальна та економічна.

Генеральна Угода є яскравим прикладом того, що соціальна політика має рамковий, нормативний характер, може здійснюватися на загальнодержавному, муніципальному та локальному рівнях.

Говорячи про принципи розбудови соціальної держави слід повернутися до проекту Закону України про «Концепцію соціальної держави України» від 2008 року, яким передбачалося, що принципи соціальної

держави є основою конструювання дій держави щодо регулювання соціальних суспільних відносин. Проект Концепції визначав, що соціальна держава повинна ґрунтуватися на демократичних тенденціях, ментальності українців, прагненні до свободи, вільного розвитку та волевиявлення, самореалізації і рівноправності людей, така держава забезпечує консолідацію демократизацію суспільства, проголошує верховенство права, виступає основою реалізації інтересів, сподівань широких верств населення та є надійним досягненням суспільного гуманізму та прогресу цивілізації розвитку суспільства, а в центрі всіх рішень постає людина з гарантованими державою правами і свободами [3].

Аналіз Конституції України дозволяє до принципів соціальної держави віднести принцип соціальної рівності; принцип соціальної справедливості; принцип соціальної безпеки; принцип демократизації та загальної солідарності; принцип взаємної відповідальності. Як зазначає В. Сокурєнко «в межах вітчизняної правової системи відбувається формалізація принципів соціальної держави» [28, С.80] на рівні Основного закону, бо Конституція не розкриває зміст принципів. О. Кушніренко підкреслює, що «реальна розбудова соціальної держави повинна мати на меті організацію життя суспільства на принципах свободи, гуманізму, верховенства права, забезпечення кожному громадянину гідних умов життя» [6, С. 57].

Науковці пропонують класифікувати принципи соціальної держави на політичні, економічні та загальносоціальні принципи. Політичні принципи пов'язані з процедурами формування органів державної та місцевої влади, рівнем розвитку місцевого самоврядування та характеризують державу як демократичну і правову. Політичний характер принципів розбудови соціальної

держави підтверджується закріплення принципів, що характеризують державу в Конституції – суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.

Загальносоціальні принципи також виходять з характеристики держави як демократичної та правової. Серед таких принципів можна визначити: принцип демократизму, принцип гуманізму, принцип проголошення людини найвищою соціальною цінністю, гарантування реалізації та захисту соціальних прав тощо.

Економічні принципи базуються на конституційному закріпленні соціальної спрямованості економіки, вільному розвитку підприємництва та усіх форм власності, страхових засадах соціального забезпечення, участі у соціальному забезпеченні державних, муніципальних та приватних суб'єктів тощо.

І. Яковюк наводить наступний перелік принципів соціальної держави: принцип людської гідності; соціальну справедливість; соціального партнерства чи солідарності; автономії суспільних відносин та процесів; субсидіарності; соціальні зобов'язання [29, С. 27].

Досягнення відповідності України конституційній ознаці «соціальна держава» щільно пов'язане з реформою децентралізації влади та підвищенню роль місцевого самоврядування в реалізації соціальної політики держави. На думку В. Співака, українську державу можна охарактеризувати як напівсоціальну державу для якої соціальна державність є більш орієнтиром, ніж реальністю [30].

Безумовно, що виконання державою соціальної функції спрямоване на загальне забезпечення населення держави певним стандартизованим набором соціальних послуг в освіті, медицині, соціальному та пенсійному забезпеченні, але підвищених рівень (як матеріальний так і якісний) таких послуг та забезпечення, надання додаткових

послуг чи залучення додаткових категорій отримувачів соціальних послуг – можливі через реалізацію відповідних повноважень органів місцевого самоврядування з урахуванням фінансових можливостей об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). Держава, зі свого боку, повинна сприяти вирівнюванню регіональних диспропорцій, що можуть бути наявними в ОТГ. Місцеве самоврядування реалізатором загальнодержавної соціальної політики на локальному рівні та забезпечує територіальним громадам можливості самостійно вирішувати питання, пов'язані з покращенням соціального забезпечення та обслуговування, розвитком інфраструктури з урахуванням ресурсних можливостей, історичних, культурних особливостей територій.

В. Венцель наводить детальний перелік завдань, які повинна вирішити реформа децентралізації в Україні: «...створення інституційно спроможних органів місцевого самоврядування; розмежування повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади за принципом субсидіарності; максимальне залучення населення до ухвалення рішень місцевого значення, сприяння розвитку форм прямого народовладдя; забезпечення транспарентності органів місцевого самоврядування та їх підзвітності населенню територіальних громад; розроблення механізмів контролю за якістю надання населенню адміністративних, соціальних та інших послуг; створення достатніх матеріальних та фінансових умов для забезпечення виконання завдань органами місцевого самоврядування; вирівнювання територіальних фінансових диспропорцій та забезпечення населення якісними публічними послугами» [31, С. 18]. Кожне з цих завдань повинно бути реалізованим і в межах соціальної функції місцевого самоврядування.

Як зазначає Л. Котова, реформа децентралізації розширила коло повноважень органів місцевого самоврядування у наданні соціальних послуг, вимагаючи натомість від них активної участі щодо реалізації організаційних заходів зі створення ефективної системи соціальних послуг – створення управлінських структури системи соціального захисту в громадах, впровадження інтегрованої системи надання соціальних послуг в громаді тощо. Дослідниця наводить цікаві приклади успішно реалізованих завдань спрямованих на підвищення ефективності надання соціальних послуг та задоволення потреб мешканців громад у Луганській області [32, с.151-152] Соціальна функція органів місцевого самоврядування спрямована на інтеграцію суспільства, співпрацю державних та місцевих органів влади, залученість громадського спектру до вирішення загальнодержавних проблем соціального характеру та задоволення місцевих потреб у наданні соціальних послуг, підвищення авторитету органів місцевого самоврядування, встановлення єдиних соціальних стандартів, що забезпечують соціально-економічні права громадян.

В умовах, коли гостро стоїть питання якості соціальних послуг та їх стандартизації, саме органи місцевого самоврядування здатні ефективно вплинути на забезпечення заходів соціальної кваліметрії шляхом здійснення аналізу та оцінки стану забезпеченості послугами та механізму їх надання на місцях; розробки стандартів якості, що включають доступність послуг, кваліфікацію персоналу; впровадження та нагляд за дотриманням загальних стандартів; моніторингу та оцінка результатів стандартизації послуг; удосконалення методів та засобів з урахуванням спроможностей ОТГ [33, с. 366].

Вважаємо доцільним на законодавчому рівні деталізувати функції органів місцевого

самоврядування щодо соціально-економічного розвитку ОТГ; встановити чіткі критерії підзвітності і контролю за виконанням зобов'язань та використанням фінансів; забезпечити механізми такого контролю як з боку мешканців громади і їх представників так і з боку держави.

Як слушно вважає В. Удовиченко, українська модель соціальної держави повинна втілити в себе все те краще, що діє в країнах з ринковою економікою: активний, випереджаючий характер соціальної політики; оптимальний обсяг перерозподілу ВВП через бюджет на кожному етапі розвитку; активна державна політика підтримки високої і повної зайнятості; вагома частка приватних і громадських організацій в наданні соціальних послуг; реалізація ідей соціальної солідарності та субсидіарності; створення правових і соціальних умов для реалізації економічної ініціативи; пріоритет соціально незахищених категорій громадян [34, с. 192].

Висновок. Розбудова соціальної держави – складний процес, який включає особливості історичного, економічного, культурного, географічного характеру. Наразі Україна створює власну особливу концепцію соціальної держави, яка будується з урахуванням викликів, пов'язаних зі збройним конфліктом, коли традиційні стабільні фактори впливу на певну модель соціальної держави змінюються. Не зважаючи на фізичну руйнацію створеної системи ОТГ та фактичною неможливістю повного виконання органами місцевого самоврядування свої функції – відбуваються процеси релокації об'єктів соціальної інфраструктури на території інших громад, підсилюється роль організації громадянського суспільства та проєктів співпраці з органами місцевого самоврядування та виникають нові форми такої співпраці, поглиблюються процеси

цифровізації у наданні послуг. Швидкі фактичні зміни у відносинах соціальної сфери викликають потребу такого ж швидкого реагування з боку законодавця та внесення відповідних змін щодо унормування зазначених відносин. Зокрема, на наш погляд, потребує спеціального правового регулювання діяльність релокованих суб'єктів соціальної інфраструктури ОТГ, закріплення «дорожньої карти» дій органів місцевого самоврядування у раз окупації (повної та часткової) або деокупації території ОТГ та; переліку підстав для припинення, зупинення або розширення повноважень та компетенцій органів місцевого самоврядування.

Наразі в Україні відбувається створення соціальної держави нової формації, котра ґрунтується на підвищеній ролі місцевого самоврядування та організацій громадянського суспільства щодо забезпечення та захисту соціальних прав і свобод; досягненні та збереженні соціальної злагоди і стабільності у суспільстві.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2024)
2. Бабкін В.Д. Соціальна держава та захист прав людини. *Правова держава*. 1998. Вип. 9. С. 3-11.
3. Концепція соціальної держави України: проект Закону України, поданий народними депутатами України В. Харюю, О. Стояном, Я. Сухим (реєстрац. № 2312 від 2 квітня 2008 р.). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1S800A?an=15> (дата звернення: 22.08.2024)
4. Висновок Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального

розвитку та містобудування № 2312 від 30 травня 2011. URL:

https://komsamovr.rada.gov.ua/news/Vysnovky_arh/Protokol_54/28*/76800.html (дата звернення: 22.08.2024)

5. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Тацій (голова редкол.), О. Петришин (відп. секретар), Ю. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків : Право, 2011. 1128 с.

6. Кушніренко О. Г. Соціальна держава як базова цінність та принцип конституційного ладу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «ПРАВО». Випуск 23, 2017 р. С.53-58.

7. Stein, Lorenz von: Handbuch der Verwaltungslehre und des Verwaltungsrechts: mit Vergleichung der Literatur und Gesetzgebung von Frankreich, England und Deutschland; als Grundlage für Vorlesungen. Stuttgart, 1870. URL: https://www.deutschestextarchiv.de/book/view/stein_handbuch_1870?p=7 (дата звернення: 25.08.2024)

8. Gegenwart und Zukunft der Rechts- und Staatswissenschaft Deutschlands — Stuttgart, 1876. München, Bayerische Staatsbibliothek -- Jur.is. 184 fw. URL: <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb11334498?page=7> (дата звернення: 22.08.2024)

9. Сіленко А.О. Соціальна держава: територія перемін. Одеса: Українська державна академія зв'язку ім. О.С. Попова, 2000. – 280 с.

10. Сіленко А.О. Соціальна держава: еволюція ідеї, сутність та перспективи становлення в сучасній Україні: Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02/Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2000. – 38 с.

11. Бабкін В.Д. Конституційні засади соціальної держави України. *Правова держава: Щорічник наук. пр. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України*, 2000. Вип. 11. С.126-134.

12. Скрипнюк О.В. Соціальна, правова держава в Україні: проблеми теорії і практики. К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000. – 600 с.

13. Яковюк І.В. Соціальна держава: питання теорії і шляхи її становлення: Автореф. дис...

канд. юрид. наук: 12.00.01/Нац. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2000. 19 с.

14. Панкевич О.З. Соціальна держава: проблеми загальної теорії: Монографія / За заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. П.М. Рабіновича. Львів: Львівський юридичний інститут МВС України, 2004. 183 с.

15. Крусян А. Р. Україна як соціальна держава: концептуальні положення та конституційно-правові реалії / А. Р. Крусян // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Л. І. Кормич (заст. голов. ред.), М. А. Польовий (відп. секр.) [та ін.]; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса: Фенікс, 2012. Вип. 44. С. 35-47.

16. Lutskyi R., Zvarych R., Skomorovskyi V., Korytko L., Oliynyk O. Theoretical foundations of constitutional consolidation of the principles of social state and law. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, Vol. 28, No. 4, 2021. С. 113-121.

17. Головащенко О. Поняття та ознаки соціальної держави. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11501/1/Golovaschenko.pdf>. С.25-35. (дата звернення: 28.08.2024)

18. Тришновський Є. М. Сутність та критерії соціальної держави. *Державне будівництво*. 2024. № 1 (35). С. 76-85. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-06>

19. Яковюк І.В. Соціальна держава: до визначення змісту поняття. *Вісник Академії правових наук України*. 2001. № 3 (26). С.37-47.

20. Рішення Конституційного Суду України № 3-рп/2012 від 25 січня 2012 р. у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України щодо офіційного тлумачення положень статті 1, частин першої, другої, третьої статті 95, частини другої статті 96, пунктів 2, 3, 6 статті 116, частини другої статті 124, частини першої статті 129 Конституції України, пункту 5 частини першої статті 4 Бюджетного кодексу України, пункту 2 частини першої статті 9 Кодексу адміністративного судочинства України в системному зв'язку з окремими положеннями Конституції України. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення: 28.08.2024)

21. Венцель В. Т. Реформа децентралізації в Україні та соціальна функція держави: виклики та

перспективи. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8, № 1. С.18-29.

22. Чанишева Г. Соціальна політика: поняття, цілі та правове забезпечення. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С.80-85.

23. Шевчук П.І. Соціальна політика. Львів: Світ, 2003. 400 с.

24. Окладна М. Г., Якименко Х. С. Соціальна політика Європейського Союзу: уроки для України. *Актуальні проблеми сучасного міжнародного права*: зб. наук. ст. за матеріалами І Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті професорів М. В. Яновського і В. С. Семенова, Харків, 27 листоп. 2015 р. : у 2 ч. Х., 2015. Ч. 1. С. 193-199.

25. Конвенція МОП про основні цілі та норми соціальної політики від 6 червня 1962 року № 117. Конвенції та рекомендації, ухвалені Міжнародною організацією праці. 1919-1964. Т. 1. Женева: Міжнародне бюро праці, 1999. С. 688-694.

26. Європейська соціальна хартія (переглянута) (Страсбург, 3 травня 1996 року). *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 51. Ст. 2096

27. Генеральна Угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019 - 2021 роки від 14 травня 2019 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-19>. (дата звернення: 28.08.2024)

28. Сокурєнко В. Принципи соціальної держави в ракурсі деяких актів конституційного суду України. *Доктринальні підходи в діяльності Конституційного Суду України*. С.76-81. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a8ce42eb-03f3-4d48-be66-f09bd1659cf0/content> (дата звернення: 29.08.2024)

29. Яковюк І.В. Про обсяг поняття “соціальна держава” (на основі порівняльного аналізу моделей ФРН і України). *Право України*. 1998. № 11. С. 26-28.

30. Співак В.М. Соціальна, правова держава як фактор розвитку демократичного суспільства в Україні: автореф. дис. ... на здобуття наукового ступеня канд. політ. наук: 23.00.02 / В.М. Співак. К., 2001. 19 с.

31. Венцель В. Т. Реформа децентралізації в Україні та соціальна функція держави: виклики та

перспективи. *Аспекти публічного управління*. 2020. Т. 8, № 1. С.18–29.

32.Котова Л.В. Розвиток та забезпечення соціальної сфери на рівні об'єднаних територіальних громад. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 2(46), 2023. С.146-159

33.Татаренко Г.В. Принципи та методи соціальної кваліметрії при стандартизації соціальних послуг в умовах децентралізації. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 1(47), 2024 С.358-370

34.Удовиченко В. Соціальна держава: пошук оптимально прийнятної моделі соціально-економічного розвитку. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 1999. № 1. С. 191-200.

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 22.08.2024)

2. Babkin V.D. Sotsialna derzhava ta zakhyst prav liudyny. Pravova derzhava. 1998. Vyp. 9. S. 3-11.

3. Kontseptsiiia sotsialnoi derzhavy Ukrainy: proiekt Zakonu Ukrainy, podanyi narodnymy deputatamy Ukrainy V. Kharoiu, O. Stoianom, Ya. Sukhym (reiestrats. № 2312 vid 2 kvitnia 2008 r.). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1S800A?an=15> (data zvernennia: 22.08.2024)

4. Vysnovok Komitetu Verkhovnoi Rady Ukrainy z pytan orhanizatsii derzhavnoi vlady, mistsevoho samovriaduvannia, rehionalnoho rozvytku ta mistobuduvannia № 2312 vid 30 travnia 2011. URL: https://komsamovr.rada.gov.ua/news/Vysnovky_arh/Protokol_54/28*/76800.html (data zvernennia: 22.08.2024)

5. Konstytutsiia Ukrainy. Naukovo-praktychnyi komentar / redkol.: V. Tatsii (holova redkol.), O. Petryshyn (vidp. sekretar), Yu. Barabash ta in. ; Nats. akad. prav. nauk Ukrainy. 2-he vyd., pererobl. i dopov. Kharkiv : Pravo, 2011. 1128 s.

6. Kushnirenko O. H. Sotsialna derzhava yak bazova tsinnist ta pryntsyp konstytutsiinoho ladu.

Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia «PRAVO». Vypusk 23, 2017 r. S.53-58.

7. Stein, Lorenz von: Handbuch der Verwaltungslehre und des Verwaltungsrechts: mit Vergleichung der Literatur und Gesetzgebung von Frankreich, England und Deutschland; als Grundlage für Vorlesungen. Stuttgart, 1870. URL: https://www.deutschestextarchiv.de/book/view/stein_handbuch_1870?p=7 (data zvernennia: 25.08.2024)

8. Gegenwart und Zukunft der Rechts- und Staatswissenschaft Deutschlands — Stuttgart, 1876. München, Bayerische Staatsbibliothek -- Jur.is. 184 fw. URL: <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb11334498?page=7> (data zvernennia: 22.08.2024)

9. Silenko A.O. Sotsialna derzhava: terytoriiia peremin. Odesa: Ukrainska derzhavna akademiia zviazku im. O.S. Popova, 2000. 280 s.

10.Silenko A.O. Sotsialna derzhava: evoliutsiia idei, sutnist ta perspektyvy stanovlennia v suchasni Ukraini: Avtoref. dys... d-ra polit. nauk: 23.00.02/In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. K., 2000. 38 s.

11.Babkin V.D. Konstytutsiini zasady sotsialnoi derzhavy Ukrainy. Pravova derzhava: Shchorichnyk nauk. pr. K.: In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2000. Vyp. 11. S.126-134.

12.Skrypniuk O.V. Sotsialna, pravova derzhava v Ukraini: problemy teorii i praktyky. K.: In-tut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2000. 600 s.

13.Iakoviuk I.V. Sotsialna derzhava: pyttannia teorii i shliakhy yii stanovlennia: Avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.01/Nats. yuryd. akademiia Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 2000. 19 s.

14. Pankevych O.Z. Sotsialna derzhava: problemy zahalnoi teorii: Monohrafiia / Za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. P.M. Rabinovycha. Lviv: Lvivskiy yurydychnyi instytut MVS Ukrainy, 2004. 183 s.

15.Krusian A. R. Ukraina yak sotsialna derzhava: kontseptualni polozhennia ta konstytutsiino-pravovi realii / A. R. Krusian // Aktualni problemy polityky: zb. nauk. pr. / redkol.: S. V. Kivalov (holov. red.), L. I. Kormych (zast. holov. red.), M. A. Polovyi (vidp. sekr.) [ta in.]; NU «OIuA»,

Pivdenoukr. tsentr hender. problem. – Odesa : Feniks, 2012. Vyp. 44. S. 35-47.

16.Lutskyi R., Zvarych R., Skomorovskyi V., Korytko L., Oliynyk O. Theoretical foundations of constitutional consolidation of the principles of social state and law. Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Vol. 28, No. 4, 2021. S. 113-121.

17.Holovashchenko O. Poniattia ta oznaky sotsialnoi derzhavy. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11501/1/Golovaschenko.pdf>. S.25-35. (data zvernennia: 28.08.2024)

18.Tryshnovskyi Ye. M. Sutnist ta kryterii sotsialnoi derzhavy. Derzhavne budivnytstvo. 2024. № 1 (35). S. 76–85. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2024-1-06>

19. Yakoviuk I.V. Sotsialna derzhava: do vyznachennia zmistu poniattia. Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy. 2001. № 3 (26). S.37-47.

20.Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy № 3-rp/2012 vid 25 sichnia 2012 r. u spravi za konstytutsiinym podanniam pravlinnia Pensiinoho fondu Ukrainy shchodo ofitsiinoho tlumachennia polozhen statti 1, chastyn pershoi, druhoi, tretoi statti 95, chastyny druhoi statti 96, punktiv 2, 3, 6 statti 116, chastyny druhoi statti 124, chastyny pershoi statti 129 Konstytutsii Ukrainy, punktu 5 chastyny pershoi statti 4 Biudzhethnoho kodeksu Ukrainy, punktu 2 chastyny pershoi statti 9 Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy v systemnomu zviazku z okremymy polozhenniamy Konstytutsii Ukrainy. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (data zvernennia: 28.08.2024)

21.Ventsel V. T. Reforma detsentralizatsii v Ukraini ta sotsialna funktsiia derzhavy: vyklyky ta perspektyvy. Aspekty publiclnoho upravlinnia. 2020. T. 8, № 1. S.18–29.

22.Chanysheva H. Sotsialna polityka: poniattia, tsili ta pravove zabezpechennia. Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo. 2020. № 11. S.80-85.

23.Shevchuk P.I. Sotsialna polityka. Lviv : Svit, 2003. 400 s.

24.Okladna M. H., Yakymenko Kh. S. Sotsialna polityka Yevropeiskoho Soiuzu: uroky dlia Ukrainy. Aktualni problemy suchasnoho mizhnarodnoho prava: zb. nauk. st. za materialamy I Kharkiv. mizhnar.-prav. chytan, prysviach. pamiaty profesoriv M. V.

Yanovskoho i V. S. Semenova, Kharkiv, 27 lystop. 2015 r. : u 2 ch. Kh., 2015. Ch. 1. S. 193–199.

25.Konventsiiia MOP pro osnovni tsili ta normy sotsialnoi polityky vid 6 chervnia 1962 roku № 117. Konventsii ta rekomendatsii, ukhvaleni Mizhnarodnoiu orhanizatsiieiu pratsi. 1919–1964. T. 1. Zheneva: Mizhnarodne biuro pratsi, 1999. S. 688–694.

26.Ievropeiska sotsialna khartiia (perehlianuta) (Strasburh, 3 travnia 1996 roku). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2007. № 51. St. 2096

27.Heneralna Uhoda pro rehuliuвання osnovnykh pryntsyviv i norm realizatsii sotsialno-ekonomichnoi polityky i trudovykh vidnosyn v Ukraini na 2019 - 2021 roky vid 14 travnia 2019 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-19>. (data zvernennia: 28.08.2024)

28. Sokurenko V. Pryntsyvy sotsialnoi derzhavy v rakursi deiakykh aktiv konstytutsiinoho sudu Ukrainy. Doktrynalni pidkhody v diialnosti Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. S.76-81. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a8ce42eb-03f3-4d48-be66-f09bd1659cf0/content> (data zvernennia: 29.08.2024)

29.Iakoviuk I.V. Pro obsiah poniattia “sotsialna derzhava” (na osnovi porivnialnoho analizu modelei FRN i Ukrainy). Pravo Ukrainy. 1998. № 11. S. 26–28.

30.Spivak V.M. Sotsialna, pravova derzhava yak faktor rozvytku demokratychnoho suspilstva v Ukraini: avtoref. dys. ... na zdobuttia naukovoho stupenia kand. polit. nauk: 23.00.02 / V.M. Spivak. K., 2001. 19 s.

31.Ventsel V. T. Reforma detsentralizatsii v Ukraini ta sotsialna funktsiia derzhavy: vyklyky ta perspektyvy. Aspekty publiclnoho upravlinnia. 2020. T. 8, № 1. S.18–29.

32.Kotova L.V. Rozvytok ta zabezpechennia sotsialnoi sfery na rivni obiednanykh terytorialnykh hromad. Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka. № 2(46), 2023. S.146-159

33.Tatarenko H.V. Pryntsyvy ta metody sotsialnoi kvalimetrii pry standartyzatsii sotsialnykh posluh v umovakh detsentralizatsii. Aktualni problemy prava: teoriia i praktyka. № 1(47), 2024 S.358-370

34.Udovychenko V. Sotsialna derzhava: poshuk optymalno pryiniatnoi modeli sotsialno-

ekonomichnoho rozvytku. Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh. 1999. № 1. S. 191-200.

Chyrkin A.S. Social state: concept, features and functions in the context of decentralization of power. – Article.

The article is devoted to a comprehensive study of the welfare state concept, its features and functions in the context of decentralization of power. The author examines the basic principles of the welfare state, which include ensuring social justice, equality of opportunities and social protection of citizens. The author analyses the Ukrainian legislation on the legitimization of the definition of the content of the categories “concept of the welfare state”, “welfare state”, “social policy”, “principles of the welfare state” and concludes that it is necessary to include meaningful definitions of these categories in legal acts. The author analyses how the welfare state concept is implemented through the social policy of the State, including legal regulation and provision of social services. Particular attention is paid to the study of the functions of the welfare state, and their classification is provided. The impact of decentralization on the effectiveness of social policy

and governance is studied, in particular, how the transfer of some powers to local governments affects the implementation of social policy and improvement of the quality of social services. Particular emphasis is placed on the social functions of local self-government, analysing the role of local self-government in the implementation of social policy, meeting the needs of communities and providing the necessary services.

Keywords: *welfare state, social policy, functions of the welfare state, decentralization, local self-government.*

Авторська довідка:

Чиркін Антон Сергійович – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державного будівництва Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Науковий співробітник Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, a.s.chyrkin@nlu.edu.ua

Стаття надійшла до редакції 5 жовтня 2024р.